

שילוב נשים בבית הספר לקצינים של צה"ל - בה"ד 1

השלכות ונזקים

ינואר 2017

בה"ד 1 כמוקד מרכזי לעיצוב כלל הצבא

בית הספר לקצינים של צה"ל ע"ש רא"ל חיים לסקוב (בה"ד 1 בכינויו הצבאי) מהווה מגדלור לכלל הקצונה בצה"ל ומשמש קו פרשת מים ברור וחד במעבר מהיות חוגר לקצין. בנוסף, גדוד גפן של בה"ד 1 משמש גם כגדוד מבצעי¹, אשר מיועד למלא משימות קרביות בלחימה, וכן במשימות בטי"ש. הכוננות, הזמינות והדריכות הן חלק מפועלו של בית הספר לקצינים. על כן, לתהליכים המתרחשים בבה"ד 1 ישנה חשיבות מכרעת והשפעה קריטית על הנעשה בצה"ל בכללו.

¹ גדוד גפן מצטרף ל-3 גדודי מילואים, המרכיבים יחד חטיבה מבצעית המשתתפת בלחימה.

תהליך שילוב הנשים בבה"ד 1:

עד 1999 - קורסי הקצינים בבה"ד 1 יועדו לבנים, והקורסי קצינות התקיימו בבה"ד 12 (צריפין). בבה"ד 1 עד אז היו שלוש מגמות: גדוד גפן – קורס לקציני חי"ר. קורס קציני אג"ם – לכל היחידות הקרביות האחרות. וקורס בסיסי לקציני מטה.
1999 – בעקבות שילוב בנות במערך הנ"מ, שולבו לראשונה צוערות בקורס קצינים בבה"ד 1, ועברו מסלול הכשרה של קורס קציני אג"ם, יחד עם הבנים.²
2002 – בוטל קורס קצינים נפרד לנשים בבה"ד 12, ואוחדה הכשרת קציני וקצינות מטה למגמה משותפת "נחשון"³. במקביל שונו שתי המגמות הנוספות: קורס קציני אג"ם הפך למגמת "מעוז" לקציני מערך תומכי לחימה, ומגמת "להב" לכל קציני היבשה הלוחמים.

גדוד גפן – השלמת קציני חי"ר⁴

עד 2009 – בגדוד "גפן" היו לוחמים בנים בלבד.

2009 – גדוד גפן נפתח לנשים.⁵

2013 – שתי צוערות סיימו קורס בגדוד גפן.⁶ בשלב הזה הצבא היה מחויב לאפשר לצוערת להיות בצוות עם צוערת נוספת אחת לפחות.⁷

2015 - ביטול פלוגה מגדרית לבנים בלבד, מי שמבקש יקבל דו-צוות⁸ (מחלקה) מגדרי בלבד.⁹

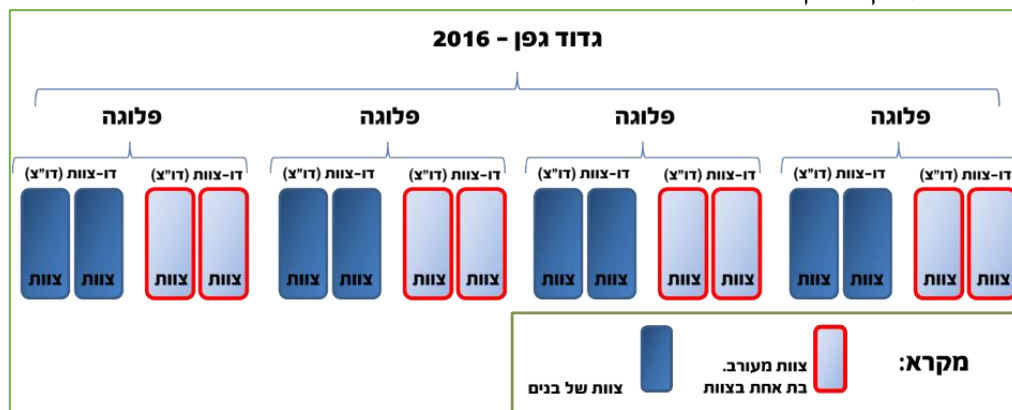
פברואר 2015 – חמש צוערות סיימו את מסלול ההכשרה גדוד גפן.¹⁰

אמצע 2015 – 4 בנות שובצו בגדוד, כולן רוכזו באותה פלוגה - כל שתיים בצוות אחד, באותו דו-צוות.

סוף 2015 – 6 בנות שובצו בגדוד, וחולקו לשתי פלוגות (2 בנות בצוות). מי שידרוש מגדרי יקבל דו-צוות מגדרי בלבד.

2016 - בכל פלוגה יש בנות: מתוך שני דו-צוותים בפלוגה - אחד מעורב ואחד לא. בסה"כ מתוך 16 צוותים בגדוד המחולקים ל-4 פלוגות ישנם שמונה צוותים מעורבים (בת אחת בכל צוות).¹¹

סה"כ 8 בנות המחולקות בין כל הפלוגות:

² <http://www.iaf.org.il/516-19000-he/IAF.aspx>

³ במשך שמונה מחזורים התקיימה בבה"ד 12, עד לסגירתו הסופית ב-2005. ומאז גם מגמת "נחשון" בבה"ד 1.

⁴ לאחר השלמת השלב הראשון בהכשרת הצוער במגמות אלו, כל צוער ממשיך להשלמה ייעודית על פי השייך החילי שלו. קציני החי"ר הינם היחידים ששלב ה"השלמה החילית" שלהם מתבצע בבה"ד 1, במסגרת גדוד "גפן".

⁵ במחנה

⁶ "שתי לוחמות, בה"ד 1" אתר צה"ל - <http://www.idf.il/1133-19815-HE/IDFGDover.aspx>

⁷ <http://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-4438471,00.html>

⁸ "דו-צוות" (ד"צ) – המסגרת הבסיסית בבה"ד 1 היא צוות. בכל פלוגה יש 4 צוותים, אשר יש ביניהם חלוקה – צוות 1 ו-2 מתפקדים יחד כ"ד"צ" בפעילויות רבות, וכן צוות 3 ו-4 כד"צ השני.

⁹ <http://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-4595422,00.html>

¹⁰ במחנה

¹¹ <http://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-4869091,00.html>

התאמות ושינויים במסלול ההכשרה עבור שילוב הנשים:

כבר בתחילת התהליך בוצעו מס' שינויים בכדי לצמצם את הפערים בין הצוערים לצוערות:

צילומים: דו"צ, Shutterstock

- **בוחן הכניסה בננוט** בקורס קציני יבשה, קוצר מעשרה עד שניים עשר קילומטר לשישה קילומטר (במגמת 'להב' במחזורי שנת 2005).
- **בוחן ההסמכה** בקורס ירד משמונה עשר קילומטר לעשרה קילומטר לצוערות ושניים עשר קילומטר לצוערים.
- את הניווטים ביצעו הצוערות עם **מכשיר קשר קל** (624), והצוערים – עם מכשיר קשר רגיל (77).
- **הציונים בקורס** ניתנו עפ"י סרגל המאמצים הכללי בקורס ששקלל את כל נתוני האימונים הגופניים והניווטים באופן שונה בהתאם למגדר. המשמעות היא שצוערת בעלת כושר גופני נמוך ויכולת ניווט חלשה קיבלה, באופן יחסי, ציון גבוה יותר מצוער בעל כושר גופני בינוני, בשעה ששניהם התמודדו ועדיין מתמודדים על אותם תפקידים¹².
- פגיונות פיזיולוגיות רבות נגרמו לחיילות עקב שילוב הנשים בקורסים עם הגברים¹³.
- דרישות **בוחן "מסלול"** לצוערות הופחתו - ריצה עם מימיה אחת ושתי מחסניות ומעבר קיר בעזרת ספסל לעומת הצוערים שרצים עם שתי מימיות וחמש מחסניות ועוברים את הקיר ללא סיוע.
- הקלות **בבוחן הכניסה לקורס קצינים** לבנות - הזמן המקסימלי לצוערים בריצת בוחן "בר-אור" 15" הוא שבע דקות ולצוערות תשע דקות.
- מבוצעים אימוני כושר "מטשטשי הבדלים" (כגון ריצה במעגלים) שאינם מדיד, כך שכל אחד נבחן ביחס לשיפור במדד אישי, ואין שיפור ביחס למוחלט.

שינויים נוספים בעקבות כניסת הבנות לגדוד "גפן" והפיזור בין הפלוגות:

צילומים: דו"צ, Shutterstock

- הצוערים נדרשים לעבור **בוחן "לורן משופר"**¹⁴. הצוערות, גם בסיום הקורס, עושות רק את בוחן הלורן הרגיל.
- **פער בין צוות מעורב לצוות בנים** - בתחרויות שונות בין הצוותים בתוך כל פלוגה, יש פער משמעותי בין צוותי הבנים לצוותים המעורבים עם הבנות. לדוגמא - **תחרות ריצת אלונקות**, צוות עם בנות מגיע כמה דק' אחרי האחרים, בבוחן שכולו 20 דק' בלבד.
- **תחרויות לכל סוג צוות** - עד לשילוב הבנות בכל הפלוגות היו עושים תחרויות שונות בין הצוותים והיה צוות מנצח. במצב בו במחצית מהצוותים יש בנות וחצי אין, מבינים שזה לא הוגן, ויש דירוג נפרד – **צוות מנצח בנים**, **וצוות מנצח מעורב**.
- **דרישות נמוכות יותר בריצה** - בכל אימוני הריצה ישנו הבדל בין הבנים לבנות – מגדירים קצב או מרחק לבנים וקצב או מרחק אחר לבנות. לדוגמא, ב"ריצה גדודית" בנים רצים 10 ק"מ, והבנות רק 5 ק"מ. כמו כן, בריצת שחרור לאחר מאמץ, הבנים רצים בקצב איטי יחסית (קצב 5), ורוב הבנות בקושי עומדות בקצב של הבנים.
- עדויות מהשטח מלמדות על קשיים בהם נתקלות הצוערות במהלך אימונים אינטנסיביים במסגרת ההכשרה, שמאלצות את המפקדים לספק פתרונות יצירתיים וייחודיים המפריעים לתפקוד. לדוגמא, מפקד שנאלץ להעלות צוערת לרכב לשעתיים במהלך שבוע מלחמה, בגלל שסבלה מקושי רב ולא עמדה בעומס הנדרש והיה קשה לה.

¹² כפי שנחשף בספר "נלחמות בצה"ל": סיכום השלמת קורס קציני קשר ייעודי, דצמבר 2006.

¹³ כפי שנחשף בספר "נלחמות בצה"ל": קרפ"ח בה"ד 1. 72% מהפניות לרופא הינן של חיילות. ביה"ס לקצינים – מסמך פנימי. קיץ 2006.

¹⁴ אחד ממבחני הכושר הגופני במהלך ההכשרות ובקורסים בצה"ל. הבוחן כולל ריצת 1,500 מטרים במדים ונעלים צבאיות עם נשק ואפוד מלא. הריצה נחלקת לשלושה חלקים: ריצת 600 מטר, מסלול מכשולים באורך 500 מטר וריצת 400 מטר. מסלול המכשולים כולל מעבר קיר, טיפוס על חבל בגובה 3 מטרים, זחילה, מעבר מקבילים, הליכה על קורה, טיפוס מדרגות ומכשולים נוספים. כדי שהנבחן יעבור את הבוחן, המסלול צריך להתבצע בזמן מוקצב.

¹⁵ מבחן כושר גופני שבו נבדק מספר כפיפות הבטן, מספר שכיבות הסמיכה אשר מסוגל הנבחן לבצע ומשך זמן הריצה למרחק 2,000 מטר. בוחן בר-אור נועד לשמש ככלי מיון.

¹⁶ בוחן לורן רגיל דומה לבוחן "מסלול" אך כולל יותר מרחק ריצה, טיפוס בחבל, וירי, וצריך לעשות הכל ב-20 דק'. "לורן משופר" כולל גם טיפוס להר גבוה בנוסף לכל הריצה והמתקנים, דבר שמעצים את הקושי בהרבה, ומאריך את הזמן ל-40 דק'.

נספח - עדויות מהשטח:

פגיעה במבצעים:

גדוד "גפן" מתפקד בעת חירום כגדוד לחימה לכל דבר. גם בבט"ש, הגדוד יוצא לפעילות מבצעית מידי פעם. שילוב הבנות כחלק מהצוות יוצר בעיה כאשר מסיבות שונות, פעמים שהבנות לא יכולות לתפקד יחד עם הצוות, ונוצר מצב שבו האורגניות של הצוות נפגעת.

לדוגמא, צוותים מהגדוד נשלחו לתגבור באיו"ש בשנה האחרונה. אך כאשר הגיעו למוצב שאין בו מגורי בנות, העבירו את הצוערת מהצוות לצוות אחר. בלוחמת חי"ר האורגניות הבסיסית של הצוות חשובה מאוד ללוחם. וכאן נוצר כאוס כאשר הצוערת מצטרפת לצוות שהיא אינה חלק אורגני ממנו, ואילו בצוות המקורי שלה נפקד מקומה.

פגיעה בלכידות הצוות:

צוות שיש בו בנות, נתפס מראש ע"י הצוערים עצמם והמפקדים כצוות חלש. הדבר גורם למרמור בתוך הצוות - הן מצד הצוערים שממורמרים מכך שהבנות מורידות את היכולת של כל הצוות, והן מצד הבנות שרוצות להיות כמו כולם אך מרגישות מנותקות בגלל ההפרדה במגורים ובדברים נוספים. בתוך הצוות נוצרת תחושה של שתי קבוצות - הבנות מול הבנים מה שגורם לאווירה לא טובה של האשמות הדדיות, מריבות וכד'.

בנוסף, מתקיימים קשרים רומנטיים ומיניים בין הצוערים והצוערות בבה"ד, דבר שעלול גם הוא להשליך על הלכידות בצוות.

עדויות נוספות מהשטח מצביעות על כך שבשבתות בבה"ד 1 כיתות ההדרכה משמשות באופן קבוע למקום מפגש וקיום יחסים בין צוערים לצוערות.